

ZIŅU IZLAIDUMS no ES narkotiku aģentūras Lisabonā

2008. GADA ZIŅOJUMS: OPIOĪDI JOPROJĀM IR EIROPAS NARKOMĀNIJAS FENOMENS

Brīdinošas pazīmes liecina par Eiropas lielāko narkomānijas problēmu, uzskata ES narkotiku aģentūra

(6.11.2008, LISABONA, **publicēšana aizliegta līdz plkst. 10:00 CET/Briseles laiks**) Pārmaiņas Eiropas heroīna problēmas jomā nozīmē, ka valstīm jābūt modrām un gatavām atbildes pasākumiem. Šo paziņojumu sniedz **ES narkotiku aģentūra (EMCDDA)** šodien, kad Briselē tiek laists klajā tās **2008. gada ziņojums: situācija narkomānijas problēmas jomā Eiropā**. EMCDDA lēš, ka **ES** un **Norvēģijā** ir aptuveni 1,3 līdz 1,7 miljoni problemātisku opioīdu lietotāju, turklāt ar heroīnu saistītas Eiropas lielākās veselības un sociālās izmaksas. Šodien publicētie dati liek apšaubīt iepriekšējo EMCDDA novērtējumu par lēnu situācijas uzlabošanu heroīna jomā un norāda uz "stabilu, bet ne vairāk mazinošu problēmu". Opija ražošanas rekordlielie apjomi **Afganistānā** 2007. gadā arī vairo aģentūras nemieru sakarā ar iespējamo domino efektu attiecībā uz Eiropas heroīna problēmu ⁽¹⁾.

„Pašreiz pieejamā informācija neliecina par heroīna problēmu epidēmisku izaugsmi, ko piedzīvojusi lielākā Eiropas daļa 1990. gados”, saka **EMCDDA direktors Wolfgang Götz**. „Tomēr mēs nedrīkstam neņemt vērā apdraudējumu, ko rada šobrīd pasaules tirgū pieejamā heroīna pārpilnība, bažas saistībā ar heroīna lietošanu vai pazīmes, ka sintētiskie opioīdi var būt pieaugoša problēma.” Ir nepārprotami vajadzīga modrība. Taču, lai nodrošinātu, ka Eiropa ir gatava ātriem risinājumiem, pastāv būtiska vajadzība uzlabot mūsu informācijas sistēmas uztvertspēju sakarā ar pārmaiņām pieejamībā un šo ļaundabīgo vielu lietošanā.”

Lielākā daļā ES valstu, no visiem ārstniecības pieprasījumiem 50 % līdz 80 % ir saistīti ar opioīdu lietošanu. Ik gadu Eiropā ir vismaz 7000 līdz 8000 narkotiku izraisītu nāves gadījumu, un viens no vadošajiem cēloņiem gados jaunu eiropiešu vidū ir narkotiku pārdozēšana. Apmēram 80% nāvi izraisīti pārdozēšanas gadījumu saistīti ar opioīdu lietošanu, un šo narkotiku injicēšana ir būtisks faktors ar narkotikām saistītu infekcijas slimību izplatīšanā. Tiek lēsts, ka katru gadu Eiropā ir ap 3000 jaunu ar narkotikām saistītu HIV gadījumu, un valstis ziņo, ka parasti vairāk nekā 40% injicētāju inficējas ar HCV (C hepatīta vīrusu). Opioīdu aizvietoājterapija tagad ir pieejama visās **ES dalībvalstīs, Horvātijā un Norvēģijā**, un ik gadu to saņem ap 600 000 opioīdu lietotāju.

Brīdinošas pazīmes liecina par nepieciešamību paaugstināt modrību attiecībā uz heroīna lietošanu

„Opioīdu tendenču rādītāji norāda uz biedējošām tendencēm”, apgalvo **EMCDDA**. Šodienas ziņojums parāda, ka, piemēram, heroīna konfiskāciju skaits laikā no 2003. līdz 2006. gadam vairumā ziņotāju valstu pieauga par vairāk nekā 10%. Turklāt **Turcijā** – nozīmīgā tranzītvalstī - konfiscētā heroīna apjoms minētajā laikā pieauga vairāk nekā divtik. Kopumā 2006. gadā Eiropā heroīna konfiskāciju apjoma aplēsēs minētas 19,4 tonnas (48 200 konfiskācijas) (tabulas SZR-7; SZR-8). Heroīna piegādes Eiropai uzraudzība ir nesen publicētā **EMCDDA** paziņojuma galvenā tēma ⁽²⁾.

Turklāt dati liecina, ka jauni heroīna lietotāji pievienojas esošajiem „tik strauji, ka šī problēma paredzamajā nākotnē nozīmīgi nemazināsies”. Jauni ārstniecības pieprasījumi, kuros primārā narkotika ir heroīns, 2006. gadā pieauga aptuveni pusē no datu sniedzējām valstīm (tabula TDI-3, i). Īpašas bažas rada dažās valstīs veiktie pētījumi, ka vēl arvien novērojama opioīdu injicēšanas uzsākšana. Turklāt **Igaunijā, Lietuvā, Austrijā un Rumānijā*** vairāk nekā 40 % injicētāju bija jaunāki par 25 gadiem (9. attēls, 6. nodaļa, *Gada ziņojums*).

Pretstatā vispārējai narkotiku izraisītu nāves gadījumu skaita samazināšanās tendencei laikā no 2000. līdz 2003. gadam, pašreizējie dati liecina par nemainīgu vai pat pieaugošu problēmu, jo vairums dalībvalstu kopš tā perioda ziņo par pieaugumu (tabula DRD-2, attēls DRD-8). Heroīns ir narkotika, ar ko saista vairumu narkotiku izraisītu nāves gadījumu, bet ir ziņojumi arī par citiem opioīdiem. Lai arī kopumā no pārdozēšanas mirušo vidējais vecums Eiropā pieaug (vecumā ap 35), vairākas valstis (**Bulgārija, Igaunija, Grieķija, Latvija, Luksemburga, Austrija un Rumānija**)* ziņo par salīdzinoši augstu pārdozēšanas izraisītu nāves gadījumu īpatsvaru vecumā līdz 25 gadiem — vēl viens pierādījums par gados jauniem lietotājiem (attēli DRD-2; DRD-9 i, ii, iii).

Sintētiski opioīdi: novirzīšana un nelegāla ražošana

Šogad uzmanības centrā ir pieaugušais ziņojumu skaits par problēmām saistībā ar sintētiskiem opioīdiem. Piemēram, **Latvijā un Igaunijā** problēmas saasināšanos ietekmē 3-metilfentanila (fentanila) pieejamība. Šīs narkotikas izcelsme ir neskaidra, lai gan atsevišķi ziņojumi min nelegālo ražošanu valstīs, kas robežojas ar **ES**. Sakarā ar šīs narkotikas stiprumu – fentanils ir ievērojami stiprāks nekā heroīns – tās lietošana var būt īpaši bīstama. To ataino vairāk nekā 70 ar fentanilu saistītas nāvējošas saindēšanās, par ko ziņo **Igaunija** 2006. gadā. Šodien **EMCDDA** laiž klajā arī jaunu fentanila „narkotiku profilu”⁽³⁾.

Pētījums parāda, ka pārdozēšanas risks būtiski mazinās, ja heroīna lietotāji saņem aizvītotājterapiju, kurā piemēro tādas narkotikas kā metadons un buprenorfīns. Tomēr metadons ir konstatēts atsevišķu Eiropas nāves gadījumu toksikoloģiskajos ziņojumos. Ir pierādījumi, ka atbilstoša parakstīšana var šos nāves gadījumus samazināt, uzsverot, ka attīstot šīs jomas klīnisko praksi, jāņem vērā vajadzība pēc pārdozēšanas novēršanas jautājumiem. Metadona izraisīti nāves gadījumi nešķiet tieši saistīti ar aizvītotājterapijas vispārējo gadījumu līmeni (skatiet aili „Ar aizvītotājterapiju saistīti nāves gadījumi”, 7. nodaļa, *Gada ziņojums*).

Wolfgang Götz saka: „Ar narkotikām saistītu nāves gadījumu samazināšana ir skaidrs lielākās valstu daļas narkotiku stratēģiju mērķis, bet mūsu vārdi vēl jāpierāda darbībā. Mēs nevaram samierināties ar to, ka ik stundu kāds no mūsu gados jauniešiem mirst no pārdozēšanas, ko varētu novērst. Pārdozēšanas novēršanas pasākumi jāizvirza par prioritāti un jāpievēršas augsta riska grupām, piemēram, cilvēkiem pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma vai, atsākot lietot pēc ārstēšanas”⁽⁴⁾.

Piezīmes:

⁽¹⁾ Globālā opija ražošana 2007. gadā pieauga par 34 %, sasniedzot 8870 tonnu aplēses, galvenokārt sakarā ar ražošanas pieaugumu Afganistānā (8200 tonnas 2007. gadā). Rezultātā potenciālā globālā heroīna ražošana sasniedza 733 tonnas (*UNODC*, 2008). *UNODC* nesēn publicētajā *Afghanistan Opium Survey 2008* [Afganistānas opija apsekojums 2008], lēš, ka opija ražošana Afganistānā 2008. gadā samazinājās par 6 %, veidojot 7700 tonnas.

http://www.unodc.org/documents/publications/Afghanistan_Opium_Survey_2008.pdf

⁽²⁾ EMCDDA Tehnisko datu lapa: „*Monitoring the supply of heroin to Europe*” [„Heroīna piegādes Eiropai uzraudzība], kas pieejams šeit: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/technical-datasheets>

⁽³⁾ EMCDDA fentanila narkotiku profils, kas pieejams šeit: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles>

Plašākām uzziņām skatiet arī: *Ojanperä, I., Gergov, M., Liiv, M., Riikoja, A. and Vuori, E. (2008), 'An epidemic of fatal 3-methylfentanyl poisoning in Estonia', International Journal of Legal Medicine* (presē).

⁽⁴⁾ Tikko no ieslodzījuma atbrīvotiem cilvēkiem pastāv liels ar narkotikām saistītas nāves risks, ko galvenokārt skaidro ar vielas nepareizu lietošanu vai narkotiku pārdozēšanu. Nesēn veiktā pētījumā (Apvienotajā Karalistē) noskaidroja, ka lielākais risks pastāv pirmajā nedēļā pēc cietumsoda izciešanas, kad ar narkotikām saistītu nāves gadījumu paredzētais rādītājs tika pārsniegts vairāk nekā astoņas reizes vīriešiem un vairāk nekā desmit reizes sievietēm, salīdzinot ar rādītājiem gadu pēc atbrīvojuma no ieslodzījuma (skatiet 7. nodaļā aili par šo tēmu, *Gada ziņojums*).

Plašākai informācijai par šajā ziņojumā skartajām tēmām skatiet *Gada ziņojuma* 6. un 7. nodaļu.

2008. gada ziņojumā sniegtie dati saistīti ar 2006. gada vai jaunākajiem pieejamiem datiem.

Šajā ziņojumā izlaidumā citētie attēli un tabulas ir atrodamas 2008. gada statistikas biļetenā

<http://www.emcdda.europa.eu/stats08>

Informācija par *Gada ziņojuma* materiāliem, ziņojumiem, pakalpojumiem un notikumiem, kā arī saites uz tiem ir pieejamas šeit: <http://www.emcdda.europa.eu/events/2008/annual-report>

* Valstis sarakstos uzskaitītas ES valstu protokola kārtībā.